

нием Малого Бюро Президиума ИККИ, на дело революции «английским товарищам» отпускалось 110. 500 рублей золотом. Кроме того английским и шотландским шоп-стюардам выдавалось на 4 месяца 2. 460 ф. ст. (24.600 рублей золотом) и утверждалась смета на 6 месяцев в сумме 3. 690 ф. ст. (36. 900 рублей золотом) [3, 134].

Заключение. В первый период существования Коминтерна, который условно можно датировать 1919-1921 гг., занимался вопросами размежевания в международном рабочем движении и образования коммунистических партий на основе левого крыла социал-демократии. Основным проводником политики Коминтерна в Великобритании была КПВ, созданная в 1920 году, стала секцией Коммунистического Интернационала. Положение КПВ в Коминтерне определялось не только уставом и организационной структурой этой международной организации, но и тем, что она получала существенную финансовую поддержку из Москвы.

Список литературы

1. Социализм в Англии // Коммунистический Интернационал. – 1919. – № 5. – С. 684–688.
2. Главный ответ Исполкома Коминтерна на вопросы Независимой рабочей партии Англии // Коммунистический Интернационал. – 1920. – № 2. – С. 2231–2256.
3. Российский Государственный архив социально-политической истории. – Ф. 495. – Оп. 1. – Д. 6 : Письма Исполкома Коминтерна за 1920 г. – 210 л.
4. Революционные перспективы в Англии // Коммунистический Интернационализм. – 1920. – № 12. – С. 1778–1802.

ВЫРАШЭННЕ НАЦЫЯНАЛЬНАГА ПЫТАННЯ НА БЕЛАРУСІ Ў 1917 ГОДЗЕ

*А.Л. Дзядзінкін
Віцебск, ВДУ імя П.М. Машэрава*

Асноўныя падыходы да вырашэння нацыянальнага пытання на Беларусі фарміраваліся падчас распаду Расійскай імперыі. Бальшавікі, якія ў лістападзе 1917 года прыйшлі да ўлады, імкнуліся вырашыць нацыянальнае пытанне шляхам дабраахвотнага аб'яднання ў рамках адзінай дзяржавы людзей шматлікіх нацыянальнасцей. Каб рэалізаваць гэтую задачу, савецкі ўрад не толькі дэклараваў раўнапраўе ўсім этнічным супольнасцям Расіі, але і ажыццяўляў цэлы комплекс практычных мерапрыемстваў у вызначаным напрамку.

Матэрыял і метады. У працэсе працы былі выкарыстаны разнастайныя афіцыйныя дакументы цэнтральных і рэспубліканскіх партыйных і дзяржаўных органаў. Даследаванне праводзілася пры дапамозе агульнанавуковых (аналіз, сінтэз, параўнанне, абагульненне) і спецыяльна-гістарычных метадаў (гісторыка-генетычны і гісторыка-параўнальны).

Вынікі і іх абмеркаванне. Праграма партыі бальшавікоў па нацыянальна-дзяржаўнаму будаўніцтву знайшла сваё адлюстраванне ў першых дакументах савецкай улады. Так, “Дэкларацыя правоў народаў Расіі” гарантавала “равенство и суверенность народов России”, “право наций на свободное самоопределение вплоть до отделения и образования самостоятельного государства. “Дэкларацыя правоў працоўнага і эксплуатаемага народа” ўстанаўлівала, што “Российская республика учреждается на основе союза свободных наций как федерация советских национальных республик”.

Абвяшчаючы права народаў на самавызначэнне ў якасці асноўнага прынцыпа праграмы партыі па нацыянальна-дзяржаўнаму будаўніцтву, бальшавікі імкнуліся да папулярызацыі партыйнай лініі ў нацыянальных рэгіёнах дзяржавы і хацелі прыпыніць далейшую актывізацыю так званых “буржуазных” нацыянальна-вызваленчых рухаў.

Ажыццяўленне праграмы бальшавікоў у галіне нацыянальна-дзяржаўнага будаўніцтва на тэрыторыі Беларусі мела пэўныя адметнасці.

Найбольш складанай у 1917 г. з’яўлялася праблема стварэння беларускай дзяржавы. Сітуацыя абвастралася тым, што ў рашэнні гэтай задачы адначасова прымалі ўдзел некалькі палітычных сіл: 1) нацыянальныя партыі, якія групаваліся вакол Вялікай Беларускай Рады; 2) цэнтральныя партыйныя і савецкія органы ўлады – ЦК РКП(б), ЦВК РСФСР і Народны камісарыят па справах нацыянальнасцей; 3) кіраўніцтва Заходняй вобласці і фронту – СНК і Аблвыкамзах; 4) Беларускі абласны камітэт.

У першую чаргу супярэчнасці ўзніклі паміж Аблвыканкамзахам, дзеячы якога не лічылі беларусаў за нацыю, выступаючы за захаванне абласной сістэмы і Вялікай беларускай радай (ВБР), якая не прызнала ўладу бальшавікоў на Беларусі. Кіраўнікі беларускага нацыянальнага руху, выкарыстаўшы абвешчанае бальшавікамі права нацыі на самавызначэнне, лічылі нацыянальнае адраджэнне Беларусі галоўным у сваёй праграме. Аднак, разлічваючы на падтрымку шырокіх слаёў беларускага грамадства для нацыянальных партый увосень 1917 г. было практычна нерэальна. Аб іх удзельнай вазе ў палітычным жыцці Беларусі сведчыў той факт, што на выбарах ва Устаноўчы сход самая ўплывовая нацыянальная партыя – Беларуская сацыялістычная грамада – набрала толькі 0,3% галасоў выбаршчыкаў. У такім выпадку ВБР у якасці сацыяльнай базы не магла разглядаць рабочых, салдат і сялян, абапіраючыся пераважна на інтэлігенцыю і прадстаўнікоў губернскіх, павятовых і валасных земстваў. Для рэалізацыі ідэі самавызначэння Беларусі Вялікая беларуская рада вырашыла склікаць 5 снежня 1917 г. Усебеларускі з’езд у Рагачове, на якім павінна была быць абрана крайвая ўлада.

Адначасова з захадамі па скліканню з’езда Вялікай беларускай радай у гэтым жа накірунку працаваў і Беларускі абласны камітэт (БАК), які быў створаны з дэлегатаў ад беларускіх губерняў на I Усерасійскім з’ездзе сялянскіх дэпутатаў у лістападзе 1917 г. Лідэры БАКа (правыя эсэры) у гэтым плане разлічвалі на падтрымку рабочых, салдат і сялян, таму яны дэманстравалі лаяльныя адносіны да савецкай улады і заяўлялі, што з’езд павінны садзейнічаць яе ўмацаванню на тэрыторыі Беларусі. Менавіта БАК падаў хадайніцтва ў Наркамнац РСФСР аб правядзенні Усебеларускага з’езда для вырашэння пытання аб самавызначэнні Беларусі.

Кіраўніцтва Наркамнаца РСФСР, даўшы дазвол на правядзенне з’езда, ставіла галоўнай мэтай паралізаваць намеры ВБР дабіцца аддзялення Беларусі ад Расіі. Такім чынам, бальшавікі хацелі стварыць савецкую альтэрнатыву так званаму “буржуазнаму” нацыянальнаму блоку. Сапраўды, у сваім “Звароце да беларускага народа” Беларускі абласны камітэт у процівагу палітычным ідэалам ВБР аб незалежнай Беларусі выступіў з ініцыятывай утварыць аўтаномную Беларусь у складзе Расійскай Федэрацыі.

Атрымаўшы дазвол і сродкі ад СНК РСФСР на правядзенне з’езда, кіраўніцтва БАК пачало перагаворы з лідэрамі ВБР аб часе яго склікання. У выніку адпаведнай дамоўленасці з’езд пачаў сваю работу 15 снежня 1917 года ў Мінску. На з’ездзе прысутнічалі 1872 дэлегаты ад розных палітычных партый і

арганізацый: члены ВБР, прадстаўнікі Беларускіх выканкамаў фронтаў, БАКа, губернскіх земстваў, сялянскіх Саветаў, тут жа былі прадстаўлены бальшавікі і левыя эсэры. Удзельнікі з'езда, прызнаючы савецкую ўладу ў цэнтры, прынялі рашэнне пазбавіць Аблвыканкамзах і СНК Заходняй вобласці і фронту ўладных паўнамоцтваў і ўтварыць новы, непадпарадкаваны бальшавікам, орган улады на Беларусі – Усебеларускі Савет сялянскіх, рабочых і салдацкіх дэпутатаў. У такім выпадку зразумелым становіцца рашэнне СНК аб роспуску з'езда. Бальшавікоў на дадзеным этапе мог задаволіць толькі варыянт стварэння савецкай нацыянальнай дзяржавы, а ў выпадку перахопу ініцыятывы “буржуазнымі” сіламі партыйныя органы адносна іх прымянілі тактыку фізічнай расправы.

Такім чынам, першая спроба стварэння беларускай нацыянальнай дзяржавы не была рэалізавана, бальшавікі разглядалі нацыянальны фактар як другасны ў класавай рэвалюцыйнай барацьбе, таму і непаасцярожна на практыцы рэалізоўвалі прынцып нацыянальнага самавызначэння прыгнечаных народаў.

Заклучэнне. Такім чынам, дыялектыка Леніна па нацыянальна-дзяржаўнаму пытанню ў часы першай сусветнай была заклікана дагадзіць як нацыянальным памкненням у барацьбе за незалежнасць, так і камуністычным мэтам інтэграцыі. На дадзеным этапе бальшавікі вырашылі стварыць у якасці пераходнай формы да цэнтралізаванай дзяржавы “незалежныя” ў савецкім (але не партыйным) плане нацыянальныя рэспублікі.

Спіс літаратуры

1. Декреты Советской власти / Ред. Комиссия: Г.Д.Обичкин и др. Т. 1. – М.: Госполитиздат, 1957. – 625 с.
2. Зиновьев Г.И. Ленин и национальный вопрос // В.И. Ленин. О карикатуре на марксизм и об империалистическом экономизме. – Л.: Госитиздат, 1925. – 312 с.
3. Ленин В.И. Полное собрание сочинений. – 5-е изд. – Т. 37. – М.: Политиздат, 1974. – 406 с.

ЛЕТОПИСНАЯ ЛЕГЕНДА ОБ ОСНОВАНИИ ВИТЕБСКА КНЯГИНЕЙ ОЛЬГОЙ: МИФ ИЛИ ИСТОРИЧЕСКОЕ СВИДЕТЕЛЬСТВО?

А.Н. Дулов

Витебск, ВГУ имени П.М. Машерова

В последнее время актуализировалась проблема роли киевской княгини Ольги в начальной истории Витебска, развернулись оживленные общественные дискуссии.

Цель работы: оценить вероятность отражения в летописной легенде об основании Витебска реальных событий.

Материал и методы. В работе исследуется легенда об основании Витебска княгиней Ольгой, зафиксированная в поздней Витебской летописи, законченной в 1768 г. Оригинал летописи написан на польском языке с вкраплениями белорусского. Источник был введен в научный оборот в 1880-е гг. Легенда открывает летопись и служит для автора первой ее части витебского мещанина Михаила Панцырного (Michała Pancernego) точкой отсчета истории города. Привлекались также нарративные источники первой четверти XIX в. Используются общенаучные и специально-исторические методы.

Результаты и их обсуждение. На наш взгляд, сведения об основании Витебска киевской княгиней в начале летописи должны были подчеркнуть искони